

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПОСАДИ ПРЕЗИДЕНТА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ТА РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ

Шемігон Т.О., асистент

Білоцерківський національний аграрний університет

Проведено порівняльний аналіз законодавства України і Російської Федерації в питанні правового регулювання посади президента вищого навчального закладу з метою визначення ефективності її введення.

Ключові слова: *правове регулювання, правовий статус, керівник, президент, вищий навчальний заклад, повноваження.*

Шемігон Т.А. ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ДОЛЖНОСТИ ПРЕЗИДЕНТА ВЫСШЕГО УЧЕБНОГО ЗАВЕДЕНИЯ: АНАЛИЗ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА УКРАИНЫ И РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ / Белоцерковский национальный аграрный университет, Украина

Проведен сравнительный анализ законодательства Украины и Российской Федерации в вопросе правового регулирования должности президента высшего учебного заведения с целью определения эффективности ее введения.

Ключевые слова: *правовое регулирование, правовой статус, руководитель, президент, высшее учебное заведение, полномочия.*

Shemigon T.O. LEGAL REGULATION OF THE PRESIDENCY OF HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS: A COMPARATIVE ANALYSIS OF THE LEGISLATION OF UKRAINE AND THE RUSSIAN FEDERATION / Bilotserkovsky national agrarian university, Ukraine

A comparative analysis of the legislation of the Ukraine and Russian Federation on the issue of legal regulation of the presidency of higher educational institutions in order to determine the effectiveness of its administration.

Key words: *legal regulation, legal status, manager, president, higher education institution, authority.*

Практика зіставлення законодавств держав і запозичення правових норм, що відзначаються очевидною ефективністю, повністю виправдана. Не є винятком сфера освіти в цілому і галузь вищої освіти зокрема. Провідні вищі навчальні заклади в щорічному рейтингу, визначеному на світовому рівні, займають перші позиції небезпідставно. Не малу частку в цьому грає ефективне управління вищим навчальним закладом, оскільки керівник – це особа, яка акумулює матеріальні, нематеріальні та трудові ресурси. Тому при наявних проблемах у національній галузі вищої освіти, прагненні увійти в освітній простір, а також для досягнення мети включення національних вузів у вищезазначений рейтинг (або збільшити кількість вже наявних у ньому), все частіше можна спостерігати тенденції в процесах імплементації правових норм, що регулюють правовий статус керівника вищого навчального закладу.

На жаль, питання удосконалення інституту керівника вищого навчального закладу не знаходить належної уваги серед вчених у галузі юриспруденції. На даний час існує досить невелика кількість наукових доробків, яка не може компенсувати наукову прогалину з цього питання. Кардинально різниться ситуація в середовищі юристів-практиків, осіб, які мають безпосереднє відношення до галузі вищої освіти, а також суб'єктів законодавчої ініціативи, які проявляють неабиякий інтерес до питання, що нами досліджується. Порівняльний же правовий аналіз правового регулювання посади президента вищого навчального закладу України та Російської Федерації до цих пір не проводився.

Ціллю цієї статті є вивчення адміністративно-правового регулювання посади президента вищого навчального закладу за законодавством України та Російської Федерації.

Констатація проблем у сфері вищої освіти відбувається на державному рівні. Так, Президент України, говорить про те, що вітчизняна система освіти не встигає реагувати на нові економічні потреби, працювати у випереджаючому режимі, як це відбувається в розвинених країнах. Розвиток автономії вищих навчальних закладів гальмується надмірною централізацією управління освітою [1, 44]. Важливо зазначити, що чинне законодавство України не має норми-дефініції, яка б визначала значення такого терміна, як «президент вищого навчального закладу». Закон України «Про вищу освіту» від 17.01.2002 № 2984-III [2] не містить відповіді на питання, у яких випадках посада керівника вищого навчального закладу називається «ректор», а в яких – «президент», «начальник», «директор». Однак, незважаючи на це,

результати порівняльно-правового аналізу положень системи діючих нормативно-правових актів, які регулюють відносини в сфері освіти в цілому, і сфері вищої освіти зокрема, дають можливість стверджувати, що такі поняття як «посада ректора вищого навчального закладу» і «посада президента вищого навчального закладу» нині є тотожними. Про це свідчать такі правові норми: 1) навчальний заклад очолює його керівник (завідуючий, директор, ректор, президент тощо) (частина перша статті 20 Закону України «Про освіту» від 23.05.1991 № 1060-XII) [3]; 2) безпосереднє управління діяльністю вищого навчального закладу здійснює його керівник – ректор (президент), начальник, директор, тощо (частина перша статті 32 Закону України «Про вищу освіту», пункт 4.3. Примірного статуту вищого навчального закладу від 05.02.2003 № 60) [4]; 3) управління діяльністю вищого навчального закладу здійснює уповноважений засновником керівник (президент, ректор, директор), який діє на принципах єдиноначальності (пункт 33 Положення про державний вищий навчальний заклад від 05.09.1996 № 1074) [5].

Ще одним підтвердженням того, що терміни «ректор» і «президент» – це варіації визначення однієї і тієї ж посади (посади безпосереднього керівника вищого навчального закладу), є положення частини другої статті 32 Закону України «Про вищу освіту». Законодавець при визначенні кола повноважень, як одного з елементів правового статусу, вживає узагальнений термін «керівник». Важливо відзначити, що не дивлячись на досить вагомий часовий розрив між прийняттям законів України «Про освіту» та «Про вищу освіту», законодавцю вдалося уникнути використання різних термінів, що, на жаль, не є рідкістю в системі нормотворчого процесу України. З моменту вступу всіх вище перерахованих нормативно-правових актів у законну силу, жодна з зазначених правових норм не була змінена. У той же час, враховуючи досвід Російської Федерації в актуалізації нормативно-правової бази з регулювання статусу ректора і президента вищого навчального закладу, суб'єкти законодавчої ініціативи Україна також проявили інтерес до даного питання. Свідченням роботи над зміною системи (а саме зміни складу суб'єктів та їх правового статусу) управлінням вищим навчальним закладом є офіційно зареєстровані законопроекти: Проект Закону про вищу освіту № 7486-1 від 22.12.2010 [6] (далі – Проект № 7486-1), Проект Закону про вищу освіту № 9655-2 від 06.01.2012 [7] (далі – Проект № 9655-2).

Відповідно до абзацу другої частини першої статті 30 Проекту № 7486-1 безпосереднє управління діяльністю національного вищого навчального закладу може здійснюватися ректором і президентом. Порядок обрання, повноваження визначаються статутом вищого навчального закладу. Для застосування даної правової норми на практиці необхідною буде внесення змін до Положення про національний заклад (установу) України від 16.06.1995 № 451/95 [8], оскільки відповідно до пункту 1 цього Положення визначає умови і порядок надання державному закладу (установі) України гуманітарної сфери статусу національного. Що ж до Проекту № 9655-2, то абзацом другим частини першої статті 26 передбачено, що за рішенням Вченої ради безпосереднє управління діяльністю вищого навчального закладу можуть здійснювати ректор і президент. Розмежування їхніх прав, обов'язків і відповідальності здійснюється в статуті вищого навчального закладу. У висновку на Проект № 9655-2 Головне науково-експертне управління Верховної Ради України вказало наступне: «Викликають зауваження положення, що стосуються керівника вищого навчального закладу, зокрема, вимог до нього, порядку обрання, звільнення, терміну заняття цієї посади і т.п. Зокрема, сумнівною видається пропозиція про надання можливості здійснення безпосереднього управління діяльністю вузу одночасно ректору і президенту (частина перша статті 26). Адже таке «двовладдя», на думку управління, може привести до конфліктності в управлінні вищим навчальним закладом, зайвим матеріально-фінансових витрат на їх утримання та їх апарату. При цьому слід звернути увагу на те, що в законопроекті всі повноваження виписані під одного керівника вищого навчального закладу, а не під двох. Наприклад, «вчену раду вищого навчального закладу очолює її голова – керівник вищого навчального закладу» (частина друга статті 27), тобто здійснює керівництво нею одноосібно» [9].

Необхідно відзначити, що Головне науково-експертне управління Верховної Ради України неодноразово надає висновки такого змісту на пропозиції суб'єктів законодавчої ініціативи щодо введення у вищому навчальному закладі посади президента. Так, у висновку на Проект Закону про внесення змін до законів України щодо автономії національних вищих навчальних закладів № 2364 від 11.04.2008 вказано: «Найбільший сумнів викликає пропозиція щодо

надання можливості вищим навчальним закладам за рішенням їх Вчених рад «поряд з посадою ректора» з метою підвищення управління вищим навчальним закладом засновувати посаду президента. Адже вона не узгоджується з принципом єдиноначальності в управлінні відповідними навчальними закладами, який зафіксований у частині першій статті 32 Закону України «Про вищу освіту». На думку управління, запровадження «поряд з посадою ректора» посади президента може призвести до виникнення двовладдя в управлінні вищими навчальними закладами. Адже у вищезазначеному законопроекті розмежування функцій між ними не передбачено. Принагідно слід зазначити, що посада президента вже передбачена частиною першою статті 32 Закону України «Про вищу освіту», де поняття «ректор» і «президент» вживаються в єдиному контексті як синоніми. Це означає, що посада президента не може запроваджуватися поряд із посадою ректора» [10].

Можна стверджувати, що ефективність проектів залежать від суттєвого доопрацювання їх положень: конкретизації і приведення у відповідність до чинного законодавства України. Доброю альтернативою введення посади президента вищого навчального закладу є передбачений Законом України «Про вищу освіту» порядок делегування керівником частини своїх повноважень своїм заступникам та керівникам структурних підрозділів (частина друга статті 32).

Дещо інший підхід у регулюванні правового статусу президента вищого навчального закладу здійснюється на базі національного законодавства Російської Федерації. Обговорення питання правового статусу президента вищого навчального закладу в колі російських вчених, юристів-практиків та осіб, які мають безпосереднє відношення до системи вищої освіти, можна поділити на два періоди. До прийняття Федерального закону «Про внесення змін до статті 12 і 20 Федерального Закону «Про вищу і післявузівську професійну освіту» від 18.07.2006 № 113-ФЗ [11] і після нього. 8-9 червня 2006 року в Московському державному університеті імені М.В. Ломоносова відбувся VIII з'їзд Російського союзу ректорів. Питання введення посади президента вищого навчального закладу та визначення його правового статусу стало одним із питань доповіді В. Садовниченко [12], спільної доповіді Л. Вербицької та В. Касевич [13]. Друга хвиля активізації дискусій була обумовлена набранням законної сили Федеральним Законом «Про вищу і післявузівську професійну освіту» і прийняттям Типового положення про президента державного вищого навчального закладу від 10.04.2007 № 18-10/174 [14]. Ініціаторами проекту Федерального Закону «Про внесення змін до статті 12 і 20 Федерального Закону «Про вищу і післявузівську професійну освіту» № 284421-4 стали депутати Державної Думи. Вони аргументували положення про введення посади президента вузу (за пропозицією колективу вузу) тим, що воно спрямоване, з одного боку, на подальший розвиток державно-громадського характеру управління вищими навчальними закладами, а з іншого боку, відповідає на запит життя, що вимагає законодавчого закріплення поширеної практики введення посади президента вищого навчального закладу, на яку, як правило, обираються колишні ректори вищих навчальних закладів, що володіють досвідом керівної та наукової роботи, які користуються заслуженим авторитетом у колективі [15].

Аналізуючи основні нововведення, передбачені вищевказаним Законом у контексті демократичних основ правового статусу освітнього закладу і його перетворення в автономну установу, Л.Ю. Грудцина вказує, що останнім часом можна говорити про певні законодавчі тенденції, спрямовані на зниження автономії вузів. Справа в тому, що, згідно з Федеральним Законом «Про вищу і післявузівську професійну освіту», в освітню систему Російської Федерації введена нова фігура – президент вузу [16]. Не можна залишити без уваги те, що по закінченні чотирьох років після вступу в силу Федерального Закону «Про вищу і післявузівську професійну освіту», 24 серпня 2011 року на зустрічі з активом Російського Союзу ректорів прем'єр-міністром Путіним В.В. було піднято питання про те, що можливо вузам доведеться зупинити зростання адміністративного апарату вузів і неадекватне в порівнянні з професорським складом зростання платні співробітників адміністрації. «Вузи вигадують якісь посади, департаменти, деє вже по 20 проректорів. У мене таке відчуття, що ми фінансуємо якусь контору, а не освіту», – зазначив Путін [17].

На думку Л.Ю. Грудциної, у зв'язку з введенням посади президента вузу законодавчо розмежовуються повноваження ректора і президента вузу, внаслідок чого можна говорити про зміцнення у вузівській управлінській системі сукупності «стримувань і противаг», відповідно

до якої будується управлінсько-адміністративний та освітній процес у вузі [16, 10]. Ми в цьому питанні дотримуємося іншої позиції. Великий юридичний словник дає таке визначення поняття «система «стримувань і противаг» – існуюча в США особлива модель системи поділу влади. Відповідно до неї законодавча, виконавча і судова влада не тільки розділені організаційно, але формально і цілком незалежні одна від одної, кожна з влад має повноваження, що дозволяють їй контролювати і обмежувати інші влади. Жодна з них не має ні формального, ні фактичного верховенства [18]. При існуючому на даний час підході законодавця у визначенні правового статусу президента вищого навчального закладу система «стримувань і противаг» не може функціонувати ще й тому, що відповідно до пункту 3.7. Типового положення про президента державного вищого навчального закладу угоди та інші юридичні значимі дії президент може здійснювати на підставі довіреності, виданої ректором вузу в порядку, встановленому законодавством Російської Федерації. Але не можна не погодитися з іншим твердженням Л.Ю. Грудциної, з приводу того, що ректор і президент вузу (які, по суті, є найбільш помітними (впливовими) фігурами) можуть увійти в управлінський конфлікт, при якому, наприклад, позиція ректора вузу може не збігатися з поглядами його президента на подання вузу у відносинах з державними органами [16, 11].

Як було зазначено вище, повноваження президента вищого навчального закладу, як елемент його правового статусу, стали предметом регулювання Федерального Закону «Про вищу і післявузівську професійну освіту» (пункт 3.2. Статті 20) і Типового положення про президента державного вищого навчального закладу (підпункт 3.3 пункту 3), положення яких у цьому питанні є абсолютно ідентичними: 1) участь у діяльності піклувальної ради та інших органів самоврядування вузу; 2) участь у розробці концепції розвитку ВНЗ; 3) представляє вищий навчальний заклад у відносинах з державними органами, органами місцевого самоврядування, громадськими та іншими організаціями; 4) участь у вирішенні питань вдосконалення навчальної, наукової, виховної, організаційної та управлінської діяльності вузу.

Але крім цього, Федеральне агентство з освіти Міністерства освіти Російської Федерації визнало за необхідне уточнити положення Федерального Закону «Про вищу і післявузівську професійну освіту» і в підпункті 3.4. пункту 3 Типового положення про президента державного вищого навчального закладу фактично продублювало положення Федерального Закону. Абзац четвертий пункту 62 Типового положення про освітній установі вищої професійної освіти (вищому навчальному закладі) від 14.02.2008 № 71 [19] містить відсылку правову норму, відповідно, з якою порядок обрання президента вищого навчального закладу та його повноваження визначаються законодавством Російської Федерації. Відповідно до абзацу першого підпункту 3.1. пункту 3 статті 20 Федерального Закону «Про вищу і післявузівську професійну освіту» посада президента федерального університету засновується при створенні федерального університету та закріплюється в його статуті. Президент вузу обирається на вченій раді вузу на безальтернативній основі при кворумі не менше двох третин від облікового складу вченої ради [20, 83]. Про закріплення принципу безальтернативності виборів президента у Федеральному Законі «Про вищу і післявузівську професійну освіту» свідчить така правова норма: «Кандидатура президента державного або муніципального вищого навчального закладу видається» (абзац третій підпункту 3.1. пункту 3 статті 20).

На нашу думку, введення посади президента вищого навчального закладу, як один із способів вирішення питання автономії вищих навчальних закладів, є спірним. Крім цього, як показує порівняльний аналіз законодавства двох держав, ефективність від цієї новації може бути мінімальною, якщо адміністративно-правове регулювання посади президента вищого навчального закладу сформоване не остаточно. Ми вважаємо, що ефективність його може бути досягнута, якщо посада президента вищого навчального закладу стане обов'язковою, а не за пропозицією колективу вузу, як це передбачено за законодавством Російської Федерації чи вченої Ради – законодавством України, а також, якщо вибори президента будуть здійснюватися за принципом обрання ректора, після чого особа, що займає цю посаду, буде самостійним суб'єктом управління вищим навчальним закладом, що спричинить реальне розмежування повноважень.

Враховуючи динамічність, якою відрізняються процеси в галузі вищої освіти, проблема адміністративно-правового регулювання посади президента вищого навчального закладу не може бути вичерпана до кінця в рамках даної статті.

ЛІТЕРАТУРА

1. Модернізація України – наш стратегічний вибір: Щорічне Послання Президента України до Верховної Ради України. – К., 2011. – 416 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.president.gov.ua/docs/Poslannya_sborka.pdf
2. Про вищу освіту: Закон України від 17.01.2002 № 2984-III // Відомості Верховної Ради України від 17.05.2002, № 20, стаття 134.
3. Про освіту: Закон України від 23.05.1991 № 1060-XII // Відомості Верховної Ради УРСР від 20.08.1991, № 34, стаття 451.
4. Примірний статут вищого навчального закладу, затверджений наказом Міністерства освіти і науки України від 05.02.2003 № 60 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MUS1259.htm
5. Положення про державний вищий навчальний заклад, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 05.09.1996 № 1074 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1074-96-p>
6. Проект Закону про вищу освіту 7486-1 від 22.12.2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=39329
7. Проект Закону про вищу освіту 9655-2 від 06.01.2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=42264
8. Положення про національний заклад (установу) України від 16.06.1995 № 451/95, затверджене Указом Президента України від 16.06.1995 № 451/95 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/451/95>
9. Висновок Головного науково-експертного управління на Проект Закону про вищу освіту 9655-2 від 06.01.2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=42264
10. Проект Закону про внесення змін до законів України щодо автономії національних вищих навчальних закладів № 2364 від 11.04.2008 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?pf3511=32281
11. О внесении изменений в статьи 12 и 20 Федерального Закона «О высшем и послевузовском профессиональном образовании: Федеральный закон от 18.07.2006 № 113-ФЗ [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://base.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc;base=LAW;n=61573;dst=100008>
12. Садовничий В. Высшее образование России. Доступность. Качество. Конкурентоспособность / В. Садовничий // Высшее образование в России. – 2006. – № 7. – С. 7-15.
13. Вербицкая Л. Институциональная автономия и проблема управления в высшем образовании / Л. Вербицкая, В. Касевич // Высшее образование в России. – 2006. – № 7. – С. 15-20.
14. Типовое положение о президенте государственного высшего учебного заведения от 10.04.2007 № 18-10/174 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://elementy.ru/Library9/pi174.htm> от 10 апреля 2007 г. № 18-10/174
15. Пояснительная записка к проекту Федерального закона «О внесении изменений в статьи 12 и 20 Федерального закона «О высшем и послевузовском профессиональном образовании» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://base.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc;base=PRJ;n=39609>
16. Грудцына Л.Ю. Демократические основы правового статуса образовательного учреждения и его преобразование в автономное учреждение / Л.Ю. Грудцына [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.economy.law-books.ru/3-10/3-10-7.doc

17. Насыров Е. Звонок для ректора. Владимир Путин составил свой рейтинг эффективности вузов / Е. Насыров // Московские новости [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://mn.ru/society/20110825/304337185.html>
18. Юридический словарь [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://dic.academic.ru/dic.nsf/lower/18214>
19. Типовое положение об образовательном учреждении высшего профессионального образования (высшем учебном заведении), утверждено Постановлением Правительства Российской Федерации от 14.02.2008 № 71 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://base.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc;base=LAW;n=75013;dst=100155>
20. О высшем и послевузовском профессиональном образовании: Комментарий к Федеральному закону [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.lexed.ru/comments/new2009/?12.html#_ftnref7

УДК 342.951:339.543

ПОНЯТТЯ ДІЯЛЬНОСТІ МИТНИХ ОРГАНІВ: ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ В ДОКТРИНІ І ЗАКОНОДАВСТВІ

Янчук Т.Ф., здобувач

Запорізький національний університет

Стаття присвячена визначенню поняття „діяльність митних органів” на підставі дослідження енциклопедичної та словникової літератури, доктринальних правових джерел, положень нормативно-правових актів різних часів прийняття. Аналіз зазначеного поняття проведено з урахуванням його двох складових – „діяльність” і „митні органи”. Окрім того, визначено основні особливості та ознаки, які характеризують таку діяльність, на підставі чого запропоноване авторське визначення „діяльність митних органів”.

Ключові слова: діяльність, митний кодекс, митниця, митні органи, митна справа, публічна адміністрація.

Янчук Т.Ф. ПОНЯТИЕ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ТАМОЖЕННЫХ ОРГАНОВ: ПОДХОДЫ К ПОНИМАНИЮ В ДОКТРИНЕ И ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВЕ / Запорожский национальный университет, Украина

Статья посвящена определению понятия „деятельность таможенных органов” на основе исследования энциклопедичной и словарной литературы, доктринальных правовых источников, положений нормативно-правовых актов разных годов принятия. Анализ указанного понятия проведен с учетом его двух составляющих – „деятельность” и „таможенные органы”. Кроме того, определены основные особенности и признаки, которые характеризуют такую деятельность, на основании чего предложено авторское определение „деятельность таможенных органов”.

Ключевые слова: деятельность, публичная администрация, таможенный кодекс, таможня, таможенные органы, таможенное дело.

Yanchuk T.F. CONCEPT OF ACTIVITY OF CUSTOM ORGANS: ATTITUDES TO UNDERSTANDING IN DOCTRINE AND LEGISLATION / Zaporizhzhya national university, Ukraine

The article is devoted determination of concept „Activity of custom organs” on the basis of research of encyclopaedia and dictionary literature, doctrine legal sources, positions of normative-legal acts of different years of acceptance. The analysis of the indicated concept is conducted taking into account his two constituents – „activity” and „custom organs”. Activity of custom organs, as well as any other public organs, is a difficult enough and multidimensional category, and its analysis, scarcely, it is possible to consider the newest article of scientific research the representatives of different of a particular branch directions of legal science. Combination these two constituents is „activity” and „custom organs”, – instrumental in formulation of the unique concept „activity of custom organs” as well-regulated the norms of legislation, purposeful aggregate of active and conscious actions of separate group of organs of public administration, which is made central organ of executive power which provides realization of public policy in the field of state custom affair, custom organs, customs and custom post-modernisms, are specialized, in relation to implementation of the tasks and functions in a sphere of custom business and in other spheres related to it by forms and methods, set a legislation.

Except for that, certainly basic features and signs which characterize such activity, on the basis of what author determination is offered „activity of custom organs”. To the signs which characterize activity of custom